

Pudasjärvi

Kotiseurakunnan Joulu 2017

JOULUEVANKELIUMI

Luuk. 2: 1–20

Siihen aikaan antoi keisari Augustus käskyn, että koko valtakunnassa oli toimitettava verollepano. Tämä verollepano oli ensimmäinen ja tapahtui Quiriniuksen ollessa Syyrian käskynhaltijana. Kaikki menivät kirjoittautumaan veroluetteloon, kukin omaan kaupunkiinsa.

Niin myös Joosef lähti Galileasta, Nasaretin kaupungista, ja meni verollepanoa varten Juudeaan, Daavidin kaupunkiin Betlehemiin, sillä hän kuului Daavidin sukuun. Hän lähti sinne yhdessä kihlattunsa Marian kanssa, joka odotti lasta. Heidän siellä ollessaan tuli Marian synnyttämisen aika, ja hän synnytti pojan, esikoisensa. Hän kapaloi lapsen ja pani hänet seimeen, koska heille ei ollut tilaa majapaikassa.

Sillä seudulla oli paimenia yöllä ulkona vartioimassa laumaansa. Yhtäkkiä heidän edessään seisoivat Herran enkeli ja Herran kirkkaus ympäröi heidät. Pelko valtasi paimenet, mutta enkeli sanoi heille: ”Älkää pelätkö! Minä ilmoitan teille ilosanoman, suuren ilon koko kansalle. Tänäpä on teille Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja. Hän on Kristus, Herra. Tämä on merkinä teille: te löydätte lapsen, joka makaa kapaloituna seimessä.” Ja samalla hetkellä oli enkelin ympärillä suuri taivaallinen sotajoukko, joka ylisti Jumalaa sanoen:

- Jumalan on kunnia korkeuksissa,
maan päällä rauha
ihmisillä, joita hän rakastaa.

Kun enkelit olivat menneet takaisin taivaaseen, paimenet sanoivat toisilleen: ”Nyt Betlehemiin! Siellä me näemme sen, mitä on tapahtunut, sen, minkä Herra meille ilmoitti.” He lähtivät kiireesti ja löysivät Marian ja Joosefin ja lapsen, joka makasi seimessä. Tämän nähdessään he kertoivat, mitä heille oli lapsesta sanottu. Kaikki, jotka kuulivat paimenten sanat, olivat ihmeissään. Mutta Maria kätki sydämeensä kaiken, mitä oli tapahtunut, ja tutkisteli sitä.

Paimenet palasivat kiittäen ja ylistäen Jumalaa siitä, mitä olivat kuulleet ja nähneet. Kaikki oli juuri niin kuin heille oli sanottu.

YHDESSÄ SEIMEN ÄÄRELLÄ

Joulun viettoon liittyy vahva yhteyden näkökulma. Juhla kokoaa perheitä ja sukuja pitkienkin välimatkojen takaa yhteen. Kaukana oleville ystäville lähetetään joulutervehdyksiä joko perinteisellä kortilla tai erilaisilla viesteillä. Sosiaalisen median kautta lähetetyt tervehdykset tavoittavat sellaisiakin, joiden kanssa ei aktiivisesti olla tekemisissä. On myös tärkeää muistaa heitä, jotka viettävät joulunsa yksinäisyyden keskellä.

Seurakunnassamme on kuluvan vuoden aikana mietitty paljon yhdessä tekemisen ja yhteen kokoontumisen tematiikkaa. Siihen meitä on haastanut sekä itsenäisyyden juhluvuoden teema sekä seurakunnan uusi strategia. Näkökulma on vahvasti kristillinen, puhutaanhan uskontunnustuksessakin yhteydestä. Adventin aikana seurakunnassamme on runsaasti mahdollisuuksia kokoontua yhteen. Jumalanpalvelukset, kaiken kansan joulupuuro, kauneimmat joululaulut, muutamia esimerkkejä mainitakseni, valmistavat meitä juhlan viettoon. Olen usein pysähtynyt pohtimaan, miten valtava merkitys yhdessä laulettuun tutulla virrellä tai laululla on. Ne virittävät ajatuksia samalle taajuudelle juhlan ydinsanomien kanssa.

Kun seurakunta kokoontuu yhteen, kysymyksessä ei ole mikään tahansa tilaisuus. Olipa läsnä kaksi tai kolme, tai täysi kirkko, luonne on sama. Kristus itse on lupauksensa mukaan seurakuntansa keskellä Pyhän Henkensä kautta. Kristillisen seurakunnan todellisuuteen kuuluu näkyvä ja näkymätön seurakunta. Puolikaiteen muotoinen alttarikaide muistuttaa tästä. Kun messussa polvistumme ehtoollispöytään, muistamme samalla niitä rakkaita, jotka ovat siirtyneet ajasta ikuisuuteen. Pyhien yhteys on konkreettisella tavalla läsnä. Samoja tunteita voimme kokea vieraillessamme läheisten viimeisillä leposijoilla Riekinkankaan hautausmaalla jouluisen kynttilämeren keskellä.

Joulun yksinkertainen, mutta ylimaallinen sanoma vei sen ensimmäiset kuulijat pienen Jeesuksen seimen äärelle. Kun paimenet saivat viestin koko maailman vapahtajan syntymästä, he lähtivät liikkeelle. He sanoivat toisilleen: "Nyt Betlehemiin". Yhdessä he lähtivät ja löysivät seimessä makaavan Jeesus-lapsen. Paimenet julistivat sen, mitä enkeli oli lapsesta heille ilmoittanut. Yhdessä he myös ymmärsivät uskon salaisuuden. Seurakunta oli siis koolla seimen äärellä.

Kutsun ja rohkeaisen kaikkia pysähtymään seimen äärellä. Joulun paras lahja, ilouutinen Vapahtajan syntymästä on yhä tarkoitettu koko kansalle, siis kaikille meistä. Siitä avautuvat sovituksen, anteeksiannon ja yhteyden näköalat, jotka kantavat vuoden jokaiseen päivään.

Omasta ja Pudasjärven seurakunnan puolesta toivottan armorikasta Jeesuksen syntymäjuhlaa!

Timo Liikanen
Kirkkoherra

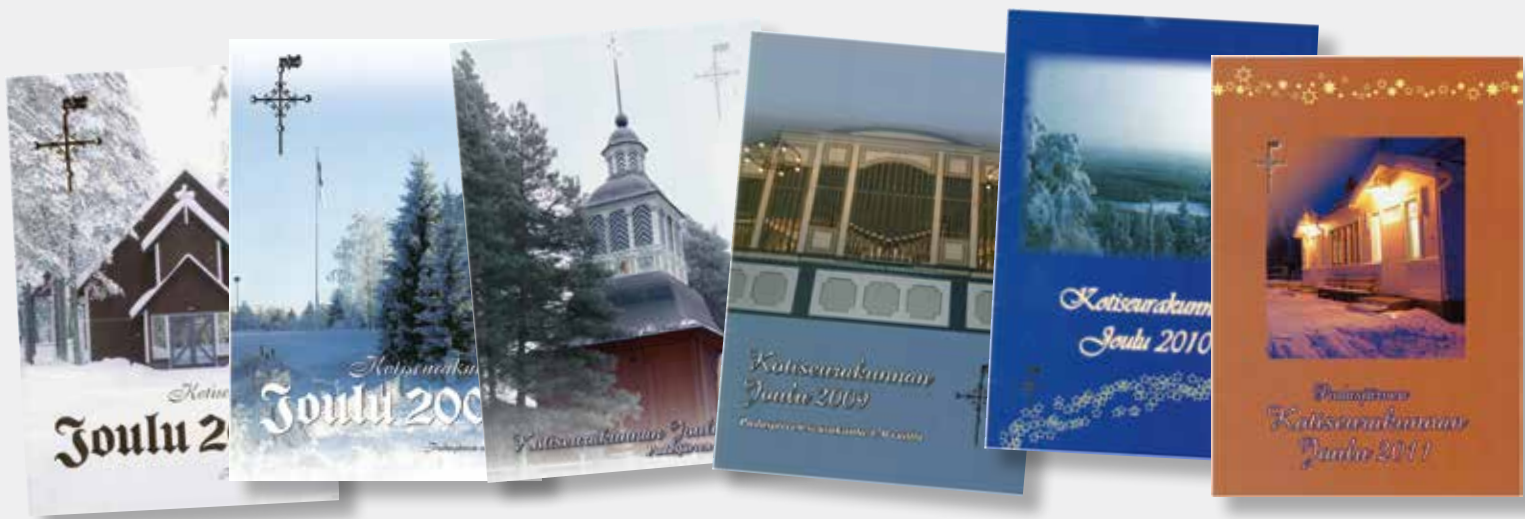

JOULUPOSTIA VUODESTA 1983

Pudasjärveläiset ovat tottuneet saamaan joulun alla seurakunnaltaan joulupostia. Seurakunnassamme on muotoutunut perinne julkaista vuosittain joululehti, ja tällä tavoin tuoda joulu-tervehdys jokaiseen pudasjärveläiseen kotiin.

Joululehtemme historia alkoi vuonna 1983. Pitkän päivätöiden kirkkoherranvirastossa tehnyt ja nykyään ansaittuja eläkepäiviä viettävä Eeva Mäntykenttä oli pitkään mukana lehden teossa. Hän muistelee, että ajatus joululehden tekemisestä tuli tuoreelta kirkkoherralta Timo Vuojukselta. Ajatus myös toteutui käytännössä. Seurakunnan työntekijät tekivät joululehden, ja se ilmestyi joulun alla seurakuntalaisten postilaatikoihin. Vuosikymmenen lopussa joululehteä tehtiin vielä uudelleen, kolmena peräkkäisenä vuonna.

1980-luvulla joululehden valmistuminen oli kovan työn takana. Kirjoitusten ja kuvituksen tuottaminen vaati vaivannäköä. Lisäksi lehtien varsinainen valmistaminen oli iso urakka. Mäntykenttä kertoo, että 1980-luvun lopun joululehtien kannet oli painettu kirjapainossa. Seurakunnan työntekijät kopioivat sisäsivut kopiokoneella ja nitoivat ne kansiin.

Pudasjärven seurakunnan joululehti heräsi uudelleen eloon vuonna 1998. Tuolloin lehteä alettiin tehdä jälleen tuoreen kirkkoherran Oskari Holmströmin johdolla. Lehti sai nimekseen Kotiseurakunnan Joululehti. Lehden sisällön tuottaminen on ollut seurakunnan työntekijöiden ja asiasta innostuneiden seurakuntalaisten vastuulla. Taitto- ja painopalvelut seurakunta on ostanut alan yrityksiltä.

Käsissäsi on 20. Kotiseurakunnan Joululehti. Tänä vuonna lehden teemaksi valikoitui itsenäisyyden juhluvuoden teema, yhdessä. Lehti sisältää joulun sanomaa, lähetystyön terveisiä, kuulumisia seurakuntamme toiminnasta ja itsenäisen isänmaamme juhluvuoteen liittyviä kirjoituksia.

Kirjoituksissa korostuu, kuinka eri sukupolvet rakentavat ja ovat rakentaneet isänmaatamme ja uhrautuneet sen hyväksi. Kirjoitukset puhuvat sotaorpoudesta ja -leskeydestä, jälleenrakennusajasta ja myöhemmästä isänmaan rakentamisesta, esimerkiksi rauhanturvatehtävissä. Seuraavalla sivulla voi lukea yhden jo viimeiseen iltahuutoon kutsutun pudasjärveläisen sotiemme veteraanin henkisen testamentin omille lastenlapsilleen. Voisiko se olla koko veteraanisukupolven testamentti meille nuoremmille polville?

Valtteri Laitila

TESTAMENTTI LASTENLAPSILLENI

On jouluaatto, painuu päivä illan hämärään.
Lastenlapset puuhaa joulujuhlaa kiireissään.
Kertoo ilmeet ilosta, odotuksesta aattoillan.
On joulu lastenjuhla, tempaa mukaansa se myös vanhan.

Kun heitä seuraan, palaa mieleen joulu siellä,
kun miesten mukana mä olin sodan tiellä.
Hyvän tahdon, rauhan joulu, unhoon oli jäänyt
kun viha, raivo, raakuus oli vallan kahvaan päässyt.

Toi kenttäposti kotoa myös joulutervehdykset,
mukana myös hyvän, rauhan jouluntoivotukset.
Paketissa mukana kodin joulumaistiaiset
myös äidin huoli, toive, rukous Korkeimmalle.

Radiosta kuunneltiin me joulun sanomaa,
siellä toivoteltiin rauhaa, rauhaa päälle maan.
Ei ymmärtänyt aatokseni tilannetta sitä
miksi rauhan joulun täyttää raivo, raakuus, viha.

Aseet pitäneet ei siellä joulurauhaa.
Monen aseveljen joulu päättyi sankarihautaan.
Se rauhan joulu vei veljen ikuisuuteen,
veljet vieressä jäi nöyrään hiljaisuuteen.

Arvet, vammat tuottaa usein tuskaa
ne mieleen palauttavat sodan aikaa mustaa.
Myös sieluuni sain syvät arvet haavat
työt vaikeat myös tunnonvaivat saavat.

Nyt harventuneet hiukset peittää pääni,
kun muistan elettyä elämäni:
sotaa, vaivaa ollut on ja työtä
toivon pienoisille rauhaa onnen myötä.

Maksan kohdaltani vielä sodan lainaa
voimani jo uupuu, askel painaa.
Teidän onnenne on täällä jatkaa
taattoin työtä, isienne matkaa.

Ethän toiveitani hukkaan heitä
Isänmaa jos kutsuu teitä.
Taatot taisteli, kunnioitus heille.
Ole suomalainen!
Papan testamentti teille.

- Mauno Puurunen -

ISÄ VAIN KUVASSA

Reino Niskasaari

Arvo Niskasaari

Isäni, Reino Petteri Niskasaari kaatui 27-vuotiaana elokuussa 1941 Kiestingin taisteluissa monen muun pudasjärveläisen kanssa. Minä synnyin saman vuoden joulukuun lopussa. Olen nähnyt isäni vain kuvista. Nuorena olin monien mielestä aivan isäni näköinen.

Ollessani kahdeksan kuukauden ikäinen, muutimme Kuresta isäni kodista Lilvolle äitini lapsuuskotiin. Asuimme siellä äitini toiseen avioitumiseen, vuoteen 1955 saakka. Lapsuuteni ja nuoruuteni oli turvallinen, vaikka isää ei ollutkaan. Kutsuin pappaani monet vuodet isäksi, kunnes tajusin ja minulle kerrottiin, ettei hän ole isäni. Ensimmäiset muistoni sotaorpoudestani liittyvät tilanteisiin, joissa äitini tapasi toisia sotaleskiä ja he puhuivat elämäntalostaan. Heidän itkuiset kohtaamisensa ovat jääneet mieleeni. Orpouteni muistin koulussa, kun lukukausien alussa piti sanoa huoltajan nimi luokkakavereiden kuullen. He ilmoittivat isänsä nimen, minä jouduin sanomaan äitini nimen, ja hänellä oli eri sukunimi kuin minulla.

En ole osannut kaivata isää, vaikka vuosien varrella olen joskus miettinyt, että miten isä olisi vaikuttanut elämään.

Arvelen, että olen saanut hyvät 'miehen mallit' nuoruudessani äitini isältä, enoltani ja naapurin papalta, josta tuli pitkäaikainen, luotettava ja uskollinen ystävä.

Kotonani elettiin mielestäni tavallista sodan jälkeistä elämää, mikä ei ollut yleistä, mutta toimeentulo oli kuitenkin kohtuullinen. Äitini ompeli vaatteita itselleen ja minulle, hän ompeli myös kylän naisille mekkoja ja ansaitsi näin rahaa. Muistelen, että koko kansakouluaikani minulla oli kotona ommellut vaatteet. Keskikoulu- ja lukioaikana sain jo kaupasta ostettuja valmiita vaatteita, jotka olivat samanlaisia "kuin kaikilla muillakin".

Keskikoulusta sain siirtyä Pudasjärven lukioon, joka aloitti silloin toimintansa. Muistan, että lukiossa sain avustusta lukukausimaksuun, kirjat piti ostaa itse. Kaatuneitten Omaisten Liitto avusti sotaorpojen opiskelua. Kesä- ja joululomat olin osuuskaupalla töissä. Sieltä tienatut rahat tulivat tositarpeeseen. Yliopisto-opintoihin minun ikäluokkani ei ole saanut nykyisin tavanomaisia opintukia, asumistukia ja muita avustuksia. Opintolainat lienevät olleet useimpien opiskelijoiden käytössä.

Historian opiskelu ja työ historian lehtorina ovat tuoneet sota-ajat ja niiden seuraukset osaksi elämääni, osa opittua ja osa sotaorpona koettua. Luulen ymmärtäväni Suomen 100-vuotisen itsenäisyyden sodissa kaatuneiden miesten, sotaveteraanien ja jälleenrakentajien ansioksi.

Sotiemme veteraanit poistuvat yksi toisensa jälkeen viimeiseen iltahuutoon; me sotaorvot jääme vielä muistuttamaan olemassaolollamme uhrausten ajoista. Toivon, että saamme hyvän ja yhteiskunnan tukeman vanhuuden isiemme puolustamassa Suomessa.

Olen saanut elää isän menetyksestä huolimatta hyvän ja turvallisen elämän lapsuudesta eläkevuosiin saakka. Minulla on ollut työ, olen saanut asua omassa kodissa vaimoni kanssa onnellisia vuosikymmeniä. Olen saanut Jumalta, lahjojen antajalta runsaasti elämääni – uskon kautta Jumalan valtakunnan ja sen ohella kaiken muunkin.

Arvo Niskasaari

SOTAORPONA SUOMEN ARJESSA

Eino Siuruainen

Sotaorpouden kokemus oli kipeintä lapsuudessa. Nuoruudessa ja työssä se oli taka-alalla. Ikääntyessä kohtaloa enemmänkin tulkitsee osana itsenäisen Suomen historiaa. Lapsuudessa se oli jopa pilkkauksen aiheena. Ikääntyessä ihmetele, miksi sotaorpos halutaan edelleenkin pitää lähes vaiettuna. Ikään kuin se olisi pääkärsijöiden vähäinen sivutuote. Veteraanisukupolven poistuessa me olemme ainoa ryhmä, jossa rintamataistelujen menetykset tulevat pisimpään elämään.

Kiestingin rintamalla palvelleen isäni menehtyessä Oulun sotasairaalassa elokuussa 1943, ei Livon Mutkalan talon tilanne ollut häävi. Kahden vauraan talon perinnöttömäksi jätetty orpo Anni-äiti jäi nuorena sotaleskenä kasvattamaan viittä alle 12-vuotiasta poikaa. Minä olin vain neljä kuukautta. Vielä tallessa oleva

Mutkalan perunkirja kertoo: "49 hehtaarin pienviljelmällä oli kaksi lehmää, saman verran pellohehtaareja, pari vasikaa ja kolme lammasta."

Kuoleman jälkeen kylän sosiaalihuollon piirimies olikin tuonut keski-Livolla pohdittu viesti: "Anni, sinulla on niin surkea joukko, että lapset olisi viisasta huutokaupata vauraampiin taloihin hoidettavaksi." Annin kerrotaan vastanneen: "Hän yrittää hoitaa perheensä ilman kylän epäilyä, kunnan holhousta tai sosiaalijauhoja." Tarmollaan hän hoiti. Päätös merkitsi myös meille lapsille vuosikymmeniä jatkunutta tinkimätöntä työtä. Peltä raivattiin, karjaa lisättiin, kessua, ryvässipulia, perunoita, juureksia ja viljaa kasvatettiin. Kaloja pyydettiin, marjoja ja käpyjä kerättiin myös myyntiin. Leikit ja huvitukset keksittiin itse.

Vauraampi keskikylä kutsui kotini läheistä Livojoen alajuoksua "Puutteenkyläksi". Yhteisö koostui noin kymmenestä pientilasta, joista jokainen pyrki tulemaan toimeen tavallaan. Raha oli tiukassa, mutta tavallista ruokaa riitti vuoden ympäri. Kylässä oli muutamia hevosia ja työvälineitä hankittiin yhteisomistukseen. Sadonkorjuut tehtiin usein talkoilla. Heinätöissä autettiin, puinneissa ja perunannostossa talkoot siirtyivät talosta toiseen.

Naapuriavulla selvittiin vaikeistakin tilanteista. Elämän sisällössä koettiin sodan menetykset, niukkuus, vaaranvuodet, pula kaikesta, mutta myös vahva yhteishenki. Työtilanteen salliessa minäkin olin mukana purkamassa saksalaista sotaromua Kynkään mummolassa. Monet kerrat olen noussut kirkolta Sarakylän postiautoon koulurepussa ruutia, tulilankaa ja nalleja. Vaaranvuosien uuden sodan uhka teki meistäkin "asekätkijöitä".

Ostettuani Mutkalan olen korjannut sitä perheemme kesäpaikaksi. Työssä muistot ja arvot ovat vahvasti mukana. Lapin sodan alkuvaiheessa saksalaiset leiriytyivät lähelle taloamme, räjäyttivät sillat ja puhelinpylväät, mutta jättivät siviilit rauhaan. Kohta Mutkala oli suomalaisten sotilaiden huoltokäytössä useita vuorokausia. Uudistettuna käytämme edelleen isäni keväällä 1932 rakentamaa saunaa, jossa sotilaat upseerien komennossa olivat kylpeneet. Äiti oli leiponut yötäpäivää valtion jauhoista leipää joukkojen eväiksi. Sodan varjo eli "Puutteenkylän" arjessa. Mutkalan esi-neistössä elävät edelleen monet sodanajan muistot.

Meno Livon kansakouluun syksyllä 1950 avasi uusia kokemuksia. Keskikylän oppilailla olivat omat kaverinsa, sukkautansa ja tuttavansa. Perheemme oli tullut ulkopuolelta. Koulumatka aamuin illoin oli viisi kilometriä. Se taitettiin jalkaisin ja talvella suksella. Varusteet olivat kehnot.

Pakkasella oli laitettava sukkia kumisaappaiden päälle ja vaatetta, mitä vain löytyi. Tolpankankaalla ne oli riisuttava tuuhean kuusen alle, jotta säästyisi koulukavereiden pilkalta. Kipeimmin kosketti kiusaaminen: "Ihikutti, ihikutti, sinullapa ei ole edes isää!"

Myöhemmin olen entisen koulun seinällä katsonut kylän sankarivainajien muistotaulua ja miettinyt, kuinka monen oppilaan kotiin oli tuotu suruviesti rintamalta.

"Puutteenkylänkin" vaurastuessa ja elinolojen kohentuessa kylän yhteisöllisyys alkoi hiipua. Eriytymistä kasvattivat oman pellon, karjan ja koneistuksen hankinta, ulkoiset yhteydet ja television tulo. Useat nuoret lähtivät työhön Ruotsiin ja osa meistä pääsi oppikouluun. Sodan aikakausi jäi taakse ja uusvasemmiston sodasta syyttely vaiensi myös veteraanisukupolvea. Ammatti- ja valtionkouluissa sotaorpous mahdollisti ilmaisen opiskelun. Meidän yksityisessä lukiossa ja yliopistossa piti kaikki maksaa itse. Armeijassa joskus keskusteltiin sodan seuraamuksista, mutta yliopistossa sotaorpous lähes unohtui.

Aikanani Suomen yliopistoissa oli ainakin kolme sotaorpoa maantieteen professoria. Yhteisissä tapaamisissa joskus keskustelimme kohtaloistamme. Kaikki olivat kovalla työllä ja ahkeruudella selviytyneet elämässään. Tieteellisen tutkimuksen valossa analysoimme,

mitä vikoja ja puutteita isättöminä kasvaneilla voisi olla. Sama pohdinta jatkuu nyt sotaorpojen keskuudessa. Viime aikoina alalta on valmistunut tutkimuksia, joissa on löydetty sotaorpouden aiheuttamia ominaisuuksia. Niistä mainittakoon vastuullisuus, ahkeruus, tunnollisuus, palvelualttius ja olemassaolon oikeuden lunastaminen. Vailla isän tukea, meillä oli siltä osin luotava omaa selviytymistämme.

Elämme nyt taistelu- ja kotirintaman veteraani-ikäluokan nopean poistuman aikaa. Viimeisten iltahuutojen tihentyessä sotaorpojen asemaa sodasta kärsineiden joukossa pidetään edelleen toissijaisena. Toimiessani sotiemme 1939-1945 perinnetyön Tammenlehvän Perinneliitto ry:n valtakunnallisena puheenjohtajana vuosina 2003-2017, jouduin perehtymään sodan aikakauteen myös kansainvälisestä näkökulmasta. Aika oli ratkaiseva vaihe itsenäisyytemme 100-vuotiaassa historiassa. Minulla on lukuisia sotaorpoystäviä Saksassa, Venäjällä ja muissa maissa. Mitä enemmän perehtyy heidänkin kohtaloihinsa, sitä syvällisemmin murehtii ihmisryhmien

ikäikaista ja nytkin kasvavaa vihanpitoa. Raskaista menetyksistä huolimatta Suomi selviytyi sodasta tappiomaita lievemmin vaurioin. Sen turvasivat Suomen kansan urheus, uhrautuvuus, vastuun kanto ja yhtenäisyys. Nämä ominaisuudet ovat välttämättömiä myös seuraavalla vuosisadalla.

Me sotaorvot näemme kohtalomme osana kansallista selviytymistä. Ymmärtämys siitä ei kuitenkaan poista isän tai molempien vanhempien menettämisen kaihoa. Kokemus seuraa meitä elämämme loppuun saakka. Pian olemme Suomen ainoa väestöryhmä, joka voi kertoa sodan henkilökohtaiset menetykset kokemuksina tuleville sukupolville. Aidolla viestinnällä emme hae itsellemme tämän ajan sankaruutta. Sotiemme perinnetyössä aidon kokemuksen välittäminen tuleville polville on tämän ajan monien tahojen sillä sankaruuteen pyrkimystä rakentavampaa. Aikojen kuluessa historialla on hyvä tapa oikaista itsensä.

**FT, maaherra,
emer. Eino Siuruainen**

EI MUISTOA ISÄSTÄ

Isäni Antti Perä kaatui 7.10.1944 Lapin sodassa Kemin Karihaarassa 22 vuoden ikäisenä.

Jäin orvoksi vuoden ja kolmen kuu-kauden iässä, siskoni Orvokki syntyi sitten jouluaattona. Äidistäni tuli sotalleski kahden lapsen kanssa alle 20 vuoden ikäisenä. Hän oli leskenä noin viisi vuotta ennen uutta avioitumistaan.

Isäni kuului Petsamon Erillisosaston joukkoihin Luttojoella. Aselevon 4.9.1944 jälkeen joukot siirrettiin Kemiin tehtävänä suojella tärkeät teollisuuslaitokset. Olin läsnä, kun Karihaaran taisteluissa menehtyneiden 59 sankarivainajan muistolaatta kiinnitettiin 7.10.2004 Kemissä Metsä-Botnian entisen pääkonttorin seinään. Muistolaatan tarkoitus on perinteen säilyttäminen.

Luton miehet ovat pitäneet tiiviisti yhteyttä perinneyhdistyksen kautta, ja myös omaiset toimivat siinä. Hengissä selviytyneet eivät pidä itseään sotasankareina, valtio lähetti miehet sotaan ja itsenäisyyttä haluttiin puolustaa.

Koen isäni voimakkaasti sankarivainajana, kun käyn Pudasjärven sankarihautausmaalla.

Isän ikävä on ollut helpompi meille, joilla ei ole elävää muistoa isästä. Orpoudelle ei voinut mitään, joten se oli hyväksyttävä. Pienen kylänyhteisön henkinen tuki oli tärkeää murrosikään saakka. Myös äidin isältä sai tukea, ja hänestä tuli miehen malli.

Useimmat äidit avioituivat uudelleen, ja suhde isäpuoleen on ollut monille ongelmallinen. Minulla välit olivat asialliset, mutta isäksi en häntä koskaan puhutellut, vaan kutsuin etunimeltä.

Yhteiskunta on auttanut sotaorpoja. Saimme huoltoeläkettä 17 ikävuoteen saakka ja tukea ammattikoulutusoiseen opiskeluun. Koen tulleeni kohdelluksi oikeudenmukaisesti.

Työni olen tehnyt liike-elämän palveluksessa, joka ollut vaativaa ja mielenkiintoista.

Vaimoni Tuulan kanssa olemme olleet yhdessä yli 50 vuotta, ja meillä on

kaksi tyttöä sekä viisi jo aikuista lastenlasta. Olen tyytyväinen nykyiseen elämäntilanteeseemme.

Pekka Perä

”KODIN VANHIN MIEHENPUOLI”

Sateisena lokakuun päivänä istuimme maatalousyrittäjänä elämäntyönsä tehneen ja eläkevuosinaan sotaveteraanityössä olleen Teuvo Törmäsen kanssa muistellen Livon kylää sotien ja niiden jälkeisinä aikoina. Teuvo jäi 13-vuotiaana sotaorvoksi, kun hänen isänsä kaatui Kiestingin Kuolemankukkulan valtaus-taistelussa 5.8.1941. ”Äitini jäi sotaleskenä neljän lapsen kanssa pientilalle kylälle asumaan. Olin vanhin lapsista, nuorin oli 5-vuotias”, muistelee Teuvo.

”Kotona perheen vanhimpana ’miehenpuolena’ jouduin luonnollisesti jo varhaisessa vaiheessa ottamaan merkittävää vastuuta kodin ja tilan töistä ja asioista. Esimerkiksi polttopuuhuolto ja kotieläinten rehujen keruu suureksi osaksi luonnonniityiltä olivat varsin vaativia tehtävälajeita. Jatkosodan loppuvuosina 1943–44 oli osallistuttava myös yhteiskunnan polttoainehuollon turvaamiseen. Viranomaiselta tuli määräys, että tietty määrä halkoja oli hakattava kunnan metsästä. Ainakin vuonna 1944 velvoite oli osalleni 10 kuutiota. Työ oli tehtävä ilman palkkaa, ja tekemiskohdekin oli varsin kaukana kotoa. Metsää omistavat taloudet veloitettiin hääkaasuautojen polttoaineen, ’pilkkeiden’ toimitukseen. Se oli hidasta ja ’näky-mätöntä’ työtä. Toimitetuista pilkkeistä sai kyllä jotain korvausta”, kertoo Teuvo.

Vuonna 1944 Törmäsen perheen riikki ja navetta tuhoutuivat tulipalossa. Pallossa meni koko karja, josta yritettiin saada parhaita lihoja vielä ruokatarvikkeiksi; ’savulta kyllä maistuivat’. Vakuutukset korvasivat vain pienen osan – 10 000 markkaa, yhden lehmän hinnan.

Evakko aika

Syksyllä 1944 Teuvo joutui Posiolta ja Kuusamosta Livojokivarren teitä vaelta-van evakkoväen huoltotehtäviin. ”Tehtäväni oli rehujen toimittaminen siirtoväen karjalle tienvarren huolto-, levähdys- ja yöpymispaikkoihin. Heinät oli hankittava Livojoen takana olevista varastoista; ensin sapilaskuormina tai patjapusseilla veneeseen, sitten soutaen noin 80 met-

riä leveään joen yli käyttökohteisiin.”

Kun evakot olivat ohittaneet Livon kylän, alkoi Törmästen ja muiden kyläläisten valmistautuminen evakkoon lähtöön Mäntsälään tai Orimattilaan. Pienkarja, kanat, lampaat ja siat jouduttiin teurastamaan, lihat suolaamaan ja kätke-mään. Lehmille kiinnitettiin tunnisteet korviin kuljetusta varten. Odotettiin läh-tömääräystä, jota ei tullut, koska saksa-laiset olivat miinoittaneet ja tuhonneet maantiesillat ja puhelinlinjat.

Sotavuosien jälkeen

Sodan jälkeistä jälleenrakentamista Livon kylällä ei ollut, koska taloja ei ollut tuhoutunut. Livolle ja Kynkälle lie-nee rakennettu vain kaksi asevelitaloa yhteensä. Asevelitalo oli hirsirakentei-nen, omakotitalo, jossa oli poikkeukse-na muista ajan tyyppitaloista itäsuoma-laisen rakennustavan piirteitä.

Rintamajoukoille jaettiin 9 000 kpl piirustuksia ja sotilaat kokosivat loma-palkalla hirsikehikot, jotka toimitettiin rakennuspaikoille valmiina perustuksil-le asennettavaksi. Sotien jälkeinen pula näkyi ja tuntui kuitenkin monin tavoin. Ennen sotaa oli kerätty piikkilanka-ai-dat rajalle linnoitustyöhön. Nyt ulkolai-tumilla laiduntaville lehmille oli tehtävä puuaidat. Kylän puimaosuuskunnan syksyisiä viljanpuunteja vaikeutti poltto-ainepula. Polttoaineiden lisäksi moniin muihin tavaroihin tarvittiin kansanhuol-lon ostolupa. Henkeä kohti sai hankkia vain määrätyn määrän tuotteita kuukau-dessa. ”Se oli korttiaikaa: oli yleisosto-kortti, oli leipäkortti, oli vaatekortti! Jos osti tupakkaa, sai sokeria vähemmän”, Teuvo muistaa.

Kylän yhteisiä toimintoja olivat ke-väiset halkotalkoot; yhdessä tehtiin ’vä-häväkisille’ seuraavan talven polttopuut. Tavallisia olivat myös kattotalkoot; mo-nissa taloissa oli vielä pärekatot, joita piti uusia. Tuon ajan maanviljelystä Teu-volle tulee mieleen heinäseipäiden val-mistaminen, ja miten traktoreita ei vielä kylällä ollut kuin muutama, lienee ollut Nurmi-Matin harmaa Ferguson.

Varsinainen jälleenrakentaminen niin Livolla kuin koko Pudasjärvellä al-koi 1950-luvun alussa, jolloin maatalo-us oli muutosten ja ongelmien painees-sa. Vähitellen luonnonniityiltä siirryttiin peltoviljelyyn, timotein ja ohran kasva-tukseen.

Työhön sota-ajan jälkeen nuoret jou-tuivat tarttumaan jo ennen rippikou-lua. Savotoille pölliin ja tukkien tekoon kannustettiin enemmän kuin kouluun. Pudasjärvellä, Kynkään tilalla aloit-ti Koillis-Pohjanmaan maamieskoulu 1950-luvulla. Muuta ammattikoulutusta Pudasjärvellä ei vielä tuolloin ollut. Teu-vo opiskeli Mäntsälässä Invalidisäätiön maatalousoppilaitoksessa, jossa opiskeli myös kaksi muuta Livon poikaa. Sotaor-voilla oli mahdollisuus 2-vuotiseen am-mattikouluun.

**Teuvo Törmäsen
muistiinpanoista ja muisteluista
Arvo Niskasaari**

”Jatkosodan loppuvuosina 1943–44 oli osallistuttava myös yhteiskunnan poltto-ainehuollon turvaamiseen. Viranomaiselta tuli määräys, että tietty määrä halkoja oli hakattava kunnan metsästä. Ainakin vuonna 1944 velvoite oli osalleni 10 kuutiota. Työ oli tehtävä ilman palkkaa, ja tekemiskohdekin oli varsin kaukana kotoa.”

Teuvo Törmänen 80-vuotisjuhlassaan.

RAUHAA TURVAAMASSA

Vuodesta 1956 lähtien maailmalla on nähty suomalaisia rauhanturvaajia YK:n johtamissa kriisinhallintatehtävissä. Myös joukko pudasjärveläisiä on toiminut rauhanturvaajina. Yksi heistä on Esko Törmänen Ala-Livolta. Hän osallistui kriisinhallintatehtäviin Kyproksella 1970–1971.

Rauhanturvaajaksi pääseminen oli tuolloin ja on edelleen pitkä prosessi. Törmäsenkin oli jättänyt anomuksen toista vuotta ennen komennuksen alkua. Kipinän tehtävään hakeutumiseksi oli sytyttänyt erityisesti serkkupojan menetyminen kriisinhallintatehtävissä vuonna 1965. Keväällä 1970 hän osallistui yhdessä muiden lähtijöiden kanssa Niinalossa pidettyyn koulutukseen. Noin viikon mittainen koulutus sisälsi oppitunteja ja harjoituksia. Niiden painopiste oli kriisinhallintakohteeseen ja sen tilanteeseen tutustumisessa.

Heinäpellolta Kyprokselle

Heinäkuussa koitti lähdön hetki. Törmänen ei halunnut jättää mahdollisuutta käyttämättä, vaikka hän oli juuri juhanuksena avioitunut. Niinpä alkoi matka heinäpellolta kohti Kyprosta. Kotiin jäi vastaviihitty vaimo yhdessä Eskon vanhempien kanssa. Tuohon aikaan yhteydenpito kotiin tapahtui kirjeitse – puhelimia ei vielä ollut, internetistä puhumattakaan. Lisäksi komennuksen aikana oli luvassa kahden viikon loma koti-Suomeen.

Perillä Kyproksella odotti täysin uusi ympäristö. Pudasjärven miehelle yli 40 asteen lämpötila tuntui vähintään riittävältä. Tiestö oli kovin erilainen kuin Suomessa, ja autokanta oli huonokuntoinen. Vasemmanpuoleinen liikenne vaati totuttelua. Yhteistä kieltä ei varsinkaan aluksi ollut käytännössä muiden kuin toisten suomalaisten kanssa.

Törmänen kuului komennuksensa ensimmäiset kuukaudet vartiointijoukkueeseen pääkaupungissa Nikosiassa. Vartiovuoro kesti päivällä kaksi tuntia ja yöllä kolme tuntia kerrallaan. Jälkimmäiset kolme kuukautta hän toimi convoy- eli saattuejoukkueen autonkuljettajana. Sen tehtävänä oli kuljettaa väkeä kreikkalaiskaupungista toiseen turkkilaisalueen poikki.

Esko Törmänen rauhanturvaajien sininen baretti päässään.

Komennus merkittävä kokemus

"Kyproksen reissu oli maailmankuvaa muuttava kokemus. Se antoi uudet silmälasit", Törmänen tuumaa, kun kysyn, mikä merkitys komennuksella on ollut hänen elämäänsä. Kyproksella hänelle oppi englannin kieltä ja sai tutustua eri maista kulttuureista tulleisiin ihmisiin. Lisäksi sotilastehtävässä toimiminen oli kasvattavaa.

Törmänen tutustutti tovereitaan myös oman kasvuympäristönsä kulttuuriin ja tapoihin. Hyvä esimerkki tästä löytyy komennuksen loppumetreiltä. Viimeisen aamun kunniaksi hän keitti aidot pohjoissuomalaiset suolakahvit. Siinä oli tottumattomilla etelän pojilla juomista.

Törmänen pitää perustellusti kriisinhallintatyötä merkittävänä globaalisti ja myös Suomen kannalta. "Kyproksella YK:n kriisinhallinta pääsi oikeuksiinsa", pohtii Törmänen. Tästä hänellä oli esimerkkikin. Vaikka Törmäsen Kyproksella oloaika oli pääasiassa rauhallista aikaa, kuitenkin yksi uhkaava tilanne tuli vastaan. Rauhanturvaajat estivät laukausten vaihdon, ja onneksi tilanne ratkesi neuvottelemalla.

Suomen kannalta kansainväliseen kriisinhallintaan osallistuminen on Törmäsen mielestä tärkeää ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin se tuo Suomelle kansainvälistä sotilaallista uskottavuutta. Toiseksi rauhanturvaajien merkitys reserviläisarmeijallemme on hyvin merkittävä. Törmänen toteaaakin: "Rauhanturvaajat ovat reservin runko."

Valtteri Laitila

"Kyproksen reissu oli maailmankuvaa muuttava kokemus. Se antoi uudet silmälasit."

Törmänen asentamassa saattuejoukkueen autoon varoituskylttiä.

Kotiseurakunnan Joulu 2017

Nuori rauhanturvaaja.

PERHEEN KESKELTÄ LUOTTAMUSTEHTÄVÄÄN

Olen Suvi Puhakka, paljasjalkainen pudasjärveläinen, kuten täällä tavataan joskus sanoa. Lapsuuteni olen saanut vietää Sarakylässä maanviljelijäperheessä. Tykkään liikkua luonnossa niin yksin kuin perheenkin kanssa. Liikunnan lisäksi rentoudun musiikin parissa. Läheiset ovat minulle tärkeitä, ja erityisesti lasten asiat ovat lähellä sydäntäni. Olen toiminut nyt ensimmäistä kautta luottamushenkilönä kirkkovaltuustossa omassa kotiseurakunnassani. Valtuustotyöskentely on ollut mukavaa vaihtelua pikkulapsiperheen arkeen.

Olen saanut luottamustehtäväni kautta tutustua uusiin ihmisiin, oppia paljon niin koko kirkon organisaatiosta kuin kotiseurakuntamme käytännön työstäkin. Seurakuntamme tilanne näyttää mielestäni hyvältä. Kirkko on vahvasti mukana ajassa unohtamatta tärkeintä sanomaansa. Pudasjärvellä kirkkoonkuulumisprosentti on koko maan tasoon

verrattuna hyvä, metsävarat tuovat vakautta ja taloudenhoito on vastuullista. Haasteitakin toki on, mutta uskon, että niistä selvitään yhteistyöllä.

Vaikka kirkkovaltuuston käsittelyssä on useimmiten talouteen liittyviä kysymyksiä, olemme saaneet osallistua yhdessä työntekijöiden kanssa myös seurakuntamme tulevaisuusstrategian suunnitteluun. Strategiapäivitys antaa työskentelyyn yhteiset suuntaviivat kaikissa työmuodoissa. Yksi tärkeä painopiste on seurakuntalaisten osallistaminen toimintaan mukaan. Tätä saimme kokea antoisassa työpajaillassa, jossa jokainen sai tuoda ideansa esiin seurakunnan toimintaan liittyen. Luottamushenkilönä koen hyvin tärkeäksi keskustelun työntekijöiden ja seurakuntalaisten kanssa. Se antaa uutta näkökulmaa päätöksentekoon.

On hienoa olla mukana yhteistyössä, joka tuottaa hengellisen hyvinvoinnin li-

säksi käytännön apua erilaisiin elämäntilanteisiin. Koen tärkeänä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämisen sekä kotien kasvatustyön tukemisen. Olen saanut lasteni myötä olla seurakuntalaisena mukana lapsityön toiminnassa ja nähdä sen merkityksen koko perheen kannalta. Otammehan huomioon myös sivukyliä lapset tässä tärkeässä työmuodossa.

Arvostan lämmihenkestä keskustelua, jossa kunnioitamme toinen toisiamme. Ilokseni olen saanut kokea tätä useissa eri tilanteissa kokouksissa, työryhmissä ja kahvikupposen äärellä. Ensi vuoden seurakuntavaaleja silmällä pitäen rohkaista muitakin nuoria aikuisia mukaan rakentamaan kotiseurakuntaamme. Pitäkäämme yhdessä huolta niin ikääntyvästä sukupolvesta kuin tulevaisuuden toivoistakin, unohtamatta ruuhkavuosien purtajia.

Suvi Puhakka

Kirkkovaltuutettu Suvi Puhakka toteaa, että kirkko on vahvasti mukana ajassa - unohtamatta tärkeintä sanomaansa.

Rovasti Timo Vuojuksen kuulumisia

NYKYELÄMÄÄNI

Rovasti Timo Vuojus toimi Pudasjärven kirkkoherrana 1983–1996.

Minulle kuuluu aivan hyvää. Vietän nykyään eläkepäiviä Keski-Suomessa, Pellosniemessä, Saraajärven rannalla. Katri-vaimoni käy vielä töissä. Hän on pappi ja iloinen ihminen. Hän tekee hyvää ruokaa ja on hyvä keskustelija. Ensimmäisen avioliittoni lapset ovat aikuistuneet, ja kaksi heistä asuu pohjoisessa: Oulussa ja Rovaniemellä, keskimäinen Vaajakoskella.

Pudasjärveltä lähdettyäni tein papin töitä Laukaassa vuodesta 1996 vuoden 2015 helmikuuhun asti. Nyt olen harjoitellut ”kolmannen elämänvaiheen” elämää, joskin teen vielä jonkin verran papin töitä.

Laukaa on luonnonläheinen, useiden suurten vesistöjen jakama emäpitäjä, jonka väkiluku on nykyisin 19 000 asukasta. Sinne muutetaan eri puolilta

Suomea. Olenkin työssäni kastanut mm. Pudasjärveltä ja muualtakin pohjoisesta tänne muuttaneiden perheiden lapsia.

Kesällä harrastan pyöräilyä, sienestystä, marjastusta ja samoilua. Nyt vapaa-aikanani olen lukenut paljon, jopa eri kielillä kirjoitettuja teoksia. Onpa Antti Hyryn ”Uunikin” tullut tutuksi. Se hän sijoittuu sinne pohjoiseen.

Muistoni Pudasjärveltä

Pudasjärveltä tunnen vieläkin useita ihmisiä. Luen heidän kuulumisistaan Facebookista. On ilo aina käydä siellä piipahdamassa. Teillä on ihana ja ankara pitäjä, jossa saatte asua ja jossa olette vuosia selvinneet mallikkaasti ja vastuullisesti. Olen kiitollinen kaikesta hyvästä, mitä teiltä työssäni sain.

Ajatuksiani nykymenosta

Nykypäivän iskusana on ”ulkoistaminen”. Olemme tehokkaasti ulkoistuneet toisistamme, sillä lainsäädäntö, työelämän muutokset, työttömyys ja kiire edistävät asiaa. Lapset, nuoret, sairaat ja vähäosaiset ovat kärsijöinä. Kännykkä on kyllä jokaisen kädessä, mutta missä ovat lämpimät kädet?

Pastori Juhani Rekola kirjoittaa: ”Kun Jumala on läsnä, käyvät arvot haaleiksi.” Jumalan pyhyys riisuu, mutta hänen rakkaudessaan olet riittävä Hänelle ja toisille ihmisille.

Timo Vuojus
Rovasti

RIPPIKOULUMUISTOJA ITSENÄISYYDEN AJALTA

Itsenäisyytemme ajan alussa rippikoulu kesti Pudasjärvellä neljä viikkoa, joista kaksi pidettiin keväällä, kaksi syksyllä. Tyttöille ja pojille oli oma rippikoulunsa. Konfirmaatio oli yleensä syksyllä mikkelinpäivän tienoilla. Jos oppilaita oli paljon, heidät oli jaettu vielä kahteen 50 hengen ryhmään.

1933 laadittiin uusi rippikouluohjesääntö. Aika lyhennettiin kolmeksi viikoksi. Koulun aikovat tutkittiin kinkereillä, hylätyt saivat tukiopetusta lukkarilta ennen koulun alkua. 1930-luvun lopulla rippilasten määrä kummassakin ryhmässä oli yli 100. Osaaminen oli kovin vaihtelevaa, sillä osa koululaisista oli käynyt kansakoulun, osa ei.

1944 rippikoulu kesti poikkeuksellisesti vain viikon.

1950-luvulla rippikoulua pidettiin kaksi viikkoa keväällä ja kaksi viikkoa syksyllä. Keskikoululaisten rippikoulu oli ilta-kouluna, muiden päiväkouluna.

Kesällä 1961 pidettiin keskikoulutyttöjen koulu jo leirimuotoisena. Yleensä rippikoulu oli viitenä päivärippikouluna, oppikoululaisilla oli iltarippikoulu.

1970-luvulla leirimuotoiset rippikoulut lisääntyivät, mutta rinnalla pidettiin edelleen päivä- ja iltarippikouluja.

2000-luvulle tultaessa leiririppikoulut yleistyivät. Nykyään ne ovat ainoa vaihtoehto. Vuodessa on 3-4 leiriä pääasiassa Hilturannassa, joskus Kangasjärvellä. Leiri kestää viisi päivää. Ennen leiriä on pari yhteistä kokoontumista.

Eevi Ahonen ennen rippikouluikää.

Eevi Ahonen, nykyisin Norberg, pääsi ripille vuonna 1936:

"Muistaakseni rippikoulua oli kaksi viikkoa keväällä ja kaksi viikkoa syksyllä. Sitä pidettiin Hilturannassa. Se oli tyttöjen rippikoulu. Meitä oli muistaakseni toistakymmentä. Rippikoulukavereitani olivat Alli Leinonen, Kaarina Isomursu ja Martta Nynäs.

Minulle oli tarjottu yöpaikkaa Hiltulasta, mutta poljin pyörällä joka ilta kotiin Kurenalle, kun oli koti-ikävä.

Opettajana meillä oli rovasti Juho Kipinä, joka oli mukava opettaja. Käskyjen suhteen hän kyllä oli vaativa. Katekismuksesta piti osata käskyt, Herran rukous ja Isä meidän. Raamatusta oli Vanhaa ja Uutta testamenttia: luomisesta ja vanhoja kertomuksia, Jeesuksen elämää käsiteltiin ja paljon muutakin. Kokeita ei ollut, ja kaikki pääsivät ripille. Virsiä ja hengellisiä lauluja opetti lukkari K.A. Huhtelin. Kirkossakäynti katsottiin tarpeelliseksi.

Ripille pääsimme Pudasjärven kirkossa. Meillä tytöillä oli musta rippileninki. Kirkkoon menin pyörällä. Ennen ehtoollista oli pieni kysely opituista asioista. Kotona oli perheen kesken pieni juhla."

Eetu Niemelä konfirmaatiopäivänään.

Eetu Niemelä, pääsi ripille 2014:

"Olin leiririppikoulussa Kangasjärvellä kesäkuun alussa. Leiri oli viiden päivän mittainen. Opettajina meillä oli Jaakko Sääskilahti ja Tiina Inkeroinen. Musiikkia opetti Keijo Piirainen. Lauloimme iltanuotiolla virsiä ja hengellisiä lauluja punaisesta laulukirjasta.

Opiskelimme Raamatusta Vanhan Testamentin asioita ja Uudesta Testamentista esimerkiksi Jeesuksen elämästä. Keskustelimme eri aiheista. Katekismuksesta meillä oli käskyt, Herran siunaus ja rukous, Isä meidän ja uskontunnustus sekä keskusteluja aiheen pohjalta.

Konfirmaatio oli Pudasjärven kirkossa. Meillä kaikilla oli valkoiset albat. Kotona oli juhlat sukulaisille."

Paavo Tolkkisen rippikuva jäi ottamatta.
Koulukuva on samalta keväältä.

Paavo Tolkkinen, pääsi ripille 1971:

"Olin kunnallisen keskikoulun IV luokalla. Kävin rippikoulun seurakunnan iltarippikoulussa. Koulua oli seurakuntatalolla syys- ja kevätloina muutamia viikkoja arkisin. Opettajina olivat kirkkoherra Timo Hämäläinen, kanttori Mauno Heikkilä ja seurakuntasisar Ella Nurmela. Syysrippikoulun ajan asuin lukiossa olevan siskoni luona Tuula ja Taisto Kärköllä.

Katekismuksessa olivat tärkeitä käskyt, Herran siunaus ja rukous, Isä meidän ja uskontunnustus. Raamatusta tärkeimmät Vanhan ja Uuden testamentin asiat. Kuulustelu tapahtui suullisesti. Konfirmaatio oli arki-iltana keväällä seurakuntatalolla. Meitä oli 40. Tyttöillä oli valkoiset puserot ja musta hame, pojilla valkoiset paidat ja mustat, suorat housut.

Olin elämäntilanteeni vaatimana joutunut kotona karjanhoitajaksi, sillä äitini oli joutunut Ouluun sairaalaan. Päivällä olin Rimminkankaalla koulussa, minkä jälkeen menin linja-autolla kotiin Korenolle hoitamaan karjaa.

Konfirmaatioon lähdin Ervastian linja-autossa kello 17.45. Tilaisuus oli jo alkanut, kun pääsin perille. Ehdin ehtoolliselle toiseksi viimeiseen pöytään. Lupaukseni olin antanut ehtoollisen asettajalle jo aikaisemmin, joten vahvistus tuli hoidettua.

Arki painoi päälle. Huolena oli, miten pääsisin kotiin, sillä karja oli hoidettava taas aamulla. Perhetuttavamme Senja Kärkö tarjoutui ystävällisesti viemään minut kotiin illalla. Rippikuva jäi kuitenkin ottamatta.

Vaikka ensimmäinen ehtoollismuisto oli kiireen sävyttämä, ruokapöydän tarjoilu ei ole huonontunut vuosikymmenien saatossa. Vahvistus on ollut aina tarpeen."

Pirkko Säkkinen rippikuva.

Pirkko Säkkinen, nykyisin Polvi, pääsi ripille 1954:

"Minun rippikouluni hoitui koulun puitteissa. Meillä oli uskonnonopettajana keskikoulussa kirkkoherra Paul R. Honkasalo. Hän oli opettanut meitä jo alemmalla luokalla, ja siitä jatkettiin.

Raamatun kertomukset olivat tuttuja vanhastaan. Katekismuksesta piti osata ulkoa käskyt, Herran rukous, Herran siunaus, Isä meidän ja uskontunnustus. Muitakin asioita tutkittiin. Kokeet olivat koulun uskonnonkokeet, jotka läpäisimme. Osa varmaan hyvinkin tiedoin.

Iltakokoontumisia meillä oli mielestäni aika vähän. Ehkä se johtui siitä, että opettajamme terveys alkoi heiketä. Hän poistui tästä elämästä vuoden 1954 lopulla. Virsiä ja hengellisiä lauluja meille opetti kanttori Kalle Humalajärvi, joka oli meidän musiikinopettajamme. Musiikintunneilla me niitä opettelimme.

Me pääsimme ripille keväällä juuri ennen koulun loppumista Pudasjärven kirkossa. Tyttöillä oli valkoiset rippilenit, pojilla tummat puvut. Ennen ehtoollista rippi-isämme kyseli meiltä keskeisiä asioita. Meitä oli muistaakseni 35. Kaikki muut pääsivät, paitsi yksi tyttö, joka oli vuotta nuorempi eikä itsekään vielä halunnut. Koululla oli järjestetty kahvitilaisuus rippilapsille ja heidän vanhemmilleen."

Pirkko Polvi

**Lähde: Jouko Vahtola;
Pudasjärven seurakunnan historia, 1981.**

VIRSIKIRJAN LISÄVIHKO

PUNTARISSA

Kirkossamme otettiin adventtina 2016 käyttöön virsikirjan lisäviikko. Lisäviikotyn pohjana oli kirkolliskokouksen toimeksianto, jossa toivottiin virsiin uutta kieltä ja tyyliä sekä aiheita, jotka nousevat tämän päivän tarpeista. Maailman muuttumisen ja kansainvälistymisen tulinäkyä valittavassa aineistossa. Ajatuksena oli myös, että virsillä voitaisiin vahvistaa ihmisten välistä yhteyttä ja tavoittaa myös niitä, joille perinteinen uskonnollinen kieli ja musiikki tuntuvat vierailta. Lisäksi kirkolliskokous toivoi, että lisäviikkoa varten tehdään uusia virsiä tällä hetkellä vähälle huomiolle jääneistä aihepiireistä. Tällaisia teemoja olivat muun muassa talvi, kaupunkilaisuus, luonnonsuojelu ja isänpäivä. Tämä valmistelutyö lähti liikkeelle vuonna 2010.

Viiden vuoden työn tuloksena uusi lisäviikko otettiin käyttöön. Lisäviikko on tarkoitettu siis täydentämään nykyistä virsikirjaa, ei poistamaan sitä käytöstä. Kirjassa on 79 uutta tai jo ennestään tuttua virttä. Suuri osa virsistä on julkaistu aiemmin jo jossain muussa laulukirjassa, esimerkiksi monien toivoma laulu *Maan korvessa kulkevi lapsosen tie* (971). Vanhimmat tekstit ovat 400-luvulta ja vanhin sävelmäkin 700-luvulta. Toki vanha teksti on tehty tässä ajassa ymmärrettä-

väksi. Uusimmat tekstit ja sävelmät on tehty tätä kirjaa varten vuonna 2014. Lauluja on 16 eri kielellä. Käännöksiä on esimerkiksi pohjoissaameksi, inarinsaameksi, englanniksi ja arabiaksi. Tässä korostuu Martti Lutherin ajatus siitä, että jokaisen tulisi saada laulaa omalla äidinkielellään ja myös ymmärtää se, mistä hän laulaa.

Lisäviikossa on neljä adventtiin ja jouluun liittyvää virttä. Niistä kolmen sävelmä menee luterilaisuuden varhaisiin vaiheisiin. Virsi 934, *Profeetat aikanaan*, liittyy ensimmäisen suomenkielisen virsikirjan edeltäjään, Piae Cantiones -kokoelmaan. Tämä Turun katedraalikoulun johtajan Jaakko Finnon tarkastama laulukokoelma sisälsi latinankielisiä tekstejä ja sävelmiä, joista osa oli tuliaisia Euroopasta, mutta joukossa on myös suomalaista aineistoa. Piae Cantiones -kokoelma julkaistiin 1582 ja Jaakko Finnon toimittama ensimmäinen suomenkielinen virsikirja 1583. Lisäviikossa saamme laulaa tätä perinteistä laulua Anna-Mari Kaskisen 2012 tekemänä suomennoksena. Virren kertosäe on edelleen ajankohtainen myös meille tämän ajan ihmisille: "Kellot kaikukaa, laulut, raikukaa! Kaivatun Kuninkaan kuka ottaa vastaan?"

Tuorein lisäviikon jouluvirsistä on rovasti Toivo Hyyryläisen kirjoittama joululaulu *Hetkeksi hiljene, maa, kuuntele Jumalaa*. Virsien perusteluissa kirkolliskokoukselle virttä luonnehditaan näin: "Uudempaa suomalaista jouluvirsiperintöä edustava virsi tuo tarpeellisia hiljaisuuden ja ihmettelyn sävyjä jouluvirsien valikoimaan. Kuuntelun, katselun, kumartamisen ja ylistämisen kehotukset vievät seurakuntaa Jumalan ihmiseksi tulon lähteille." Jokaisen säkeistön alussa toistuva kehoitus "Hetkeksi hiljene, maa," on tarpeellinen muistutus joulun syvimmästä olemuksesta. Saamme heit-

- Kutsun seurakuntalaisia rohkeasti laulamaan uusia virsiä. Kauneimpien joululaulujen vihossakin on joka vuosi jokin uusi laulu, rohkaisee kanttori Keijo Piirainen.

tää arkisen aherruksen ja hiljentyä ja pyhäytyä Joulunlapsen seimen ääreen.

Uusi lisäviikko on nyt ollut käytössä reilun vuoden ajan. Kaikki siellä oleva materiaali ei ole vielä tuttua, onhan 30 vuotta sitten julkaistussa virsikirjassa meille ammattilaisillekin vielä opeteltavaa. Suuri osa aineistosta on julkaistu luterilaisen kirkon verkkosivulla. Siellä tekstejä ja melodioita voi tutkia esimerkiksi oman kotitietokoneen äärellä. Parhaiten lisäviikon virsiin pääsee tutustumaan laulamalla niitä. Tavoitteena tulevina vuosina on, että kaikissa jumalanpalveluksissa lauletaan ainakin yksi lisäviikon virsi.

Kutsun sinua rohkeasti laulamaan uusia virsiä. Kauneimpien joululaulujen vihossakin on joka vuosi jokin uusi laulu. Laulamalla niitä vuodesta toiseen ovat muun muassa *Sydämeeni joulun teen*, *Ilouutinen* ja *Tulkoon joulu* tulleet sellaisiksi lauluiksi, jotka kaikki osaavat. Samoin tämän päivän listaykköset radiosta kuultuna ovat viimeistään puolen vuoden päästä karaokesuosikkeja. Kysymys ei siis ole siitä, ettemme oppisi uusia lauluja vaan siitä, haluammeko niitä oppia. Positiivisella asenteella lisäviikkoa kohtaan voimme pitää yhteisen virsilaulun voimissaan myös tulevina vuosina.

Keijo Piirainen

Terveiset Afrikasta

OLI AIKAA PYSÄHTYÄ JA KOHDATA IHMISIÄ

Olemme palanneet koti-Suomeen ja kotiseurakuntaamme Siikalatvalle. Tuntuu kummalliselta. Vuodet ovat vierineet, ja taas olemme lähtötelineissä.

Monet kristityt Keniasta lähettävät terveisiä. He pitävät meitä isinään ja äiteinään, ovathan naapurimaamme Ruotsin lähetystyöntekijät ottaneet lähetyksemme ensi askeleet. Nyt kenialaiset harjoittelevat itsenäistä asioiden hoitoa, mutta tarvitsevat vielä apuamme, erityisesti esirukouksiamme.

Minä Martti muistelen haikeana opilaitani Matongon teologisessa seminaarissa. Tunneilla pohdimme monenlaisia Raamattuun ja kristityn arkielämään liittyviä kysymyksiä. Virkistytimme yhteisestä uskostamme ja opimme toinen toisiltamme.

Minä Sinikka tein työtä orpokodilla ja suomalaisten harjoittelijoiden parissa. Orpolapset olivat ihania ja hellyttäviä. Heidän parissaan aika riensi siivillä. Lapset tuntuivat olevat tyytyväisiä ja iloisia. Omakin usko vahvistui, kun näki Jumalan rakkauden vaikutuksia lasten elämässä. Harjoittelijoiden kanssa saimme

Afrikasta haluaisimme tuoda mukamme kiireettömyyden. Siellä elämä ei ollut kiinni sekunneista tai minuuteista, vaan oli aikaa pysähtyä ja kohdata ihmisiä sekä yhdessä pohtia elämää, toteavat Martti ja Sinikka Arkkila.

perehtyä lähetystyön monialaisuuteen. Ehkäpä joku heistä jatkaa työtämme tulevaisuudessa.

Afrikasta haluaisimme tuoda mukamme kiireettömyyden. Siellä elämä

ei ollut kiinni sekunneista tai minuuteista, vaan oli aikaa pysähtyä ja kohdata ihmisiä sekä yhdessä pohtia elämää. Saa nähdä, viekö kiireisyys täällä Suomessa kuitenkin mennessään taas, kun siihen tottuu.

Raha ei tee onnelliseksi. Sen olemme Afrikassa erityisellä tavalla oppineet. Lähetystyön tuleekin olla perusteiltaan jotain muuta kuin rahan viemistä, muuten siltä puuttuu siunaus. Suomalaiset ovat rikkaita, mutta köyhtyvät kovaa vauhtia. Todellinen rikkautemme, Vapahtajamme Jeesuksen tunteminen on häviämässä keskuudestamme. Ottakaamme oppia Keniasta, jossa jopa bussin kyljessä saattaa lukea suurilla kirjaimilla: "Jeesus Kristus on Herra."

Jeesuksen, Vapahtajamme läsnäolo ja Hänen kauttaan rauha Jumalan kanssa on suurin aarre maan päällä. Sitä ei voi rahalla ostaa. Se saadaan lahjana evankeliumissa, Jumalan sanan kautta. Seimestä kapaloituna löytyy arvokkain joululahjamme tänäkin jouluna.

Martti ja Sinikka Arkkila

YLLÄTYSVIERAILULLA JOULUPUKIN LUONA

Nuoria nousee Hirsikampuksen pihalla dieselin tasaista hyrinää päästävään linja-autoon. Linja-auton sisällä on jännittynyt ja odottava tunnelma. Edessä on isokoulutettavien perinteinen yllätysreissu, jonka kohde ja määränpää ovat tuntemattomia. Monenlaisia arvailuja kohteesta ja suunnasta esitetään, mutta oikeaan ei kukaan osu.

Kun linja-auto kääntyy Kuusamon tieltä Ranuantielle, alkaa penkeillä iloinen arvailu: "Ranua ja eläinpuisto!", "Rovaniemi, keilaamaan!" Kun ohitimme Ranuan keskustan ja eläinpuiston, oli suunta kaikille selvä. Mutta mitä tekisimme Rovaniemellä, sitä vielä arvuuteltiin. Kun kaarsimme kohti Napapiiriä, oli vierailumme kohde tai oikeammin henkilö selvillä. "Me mennään joulupukin luol!"

Astuimme Joulupukin kammarin pääovesta sisään. Vatsamme pohjissa kutkutteli pienoinen jännitys. Joulupukin luo vievän oven edustalla oli havaittavissa pientä hermostunutta pyörintää. Kohta tapaisimme yhden maailman tunnetuimmista henkilöistä. "Joulupukki on valmiina ottamaan vieraat vastaan!" huudahtelee toimistotonttu. Meidän ryhmämme lähti astelemaan kohti ovea. Menimme jonorykelmässä sisään. Joulupukki istui tuolillaan ja tervehti meitä kaikkia kädestä pitäen. Kättelyn jälkeen asetuimme valokuvattavaksi, minkä jäl-

keen joulupukki jutusteli kanssamme hetkisen. Tässä tiivistettynä meidän yhteinen rupattelutuokiomme:

Joulupukki: "Mitäs poppoota te olette?"

Me: "Isokoulutettavia Pudasjärveltä."

Joulupukki: "Pudasjärveltä ja isokoulutettavia.. Hmm.. Eli kouluttaudutte isosiksi seurakunnan leireille?"

Me: "Kyllä."

Joulupukki: "Teillä on sitten mah-tava isokoulutus, kun tulette Pudasjärveltä tänne Rovaniemelle. Mitä te täällä teette?"

Me: "Me tultiin yllätysretkelle. Me ei yhtään tiedetty, että me tulemme tänne."

Joulupukki: "Te siis otitte reppunne, tulitte linja-autoon ja luulitte menevän Jyrkkäkoskelle, mutta tulittekin tänne. Mahtava homma! Oletteko te kaikki pudasjärveläisiä?"

Me: "Joo.."

Joulupukki: "Kuinka pitkä teillä on tämä isokoulutus?"

Me: "Puolitoista vuotta. Nyt ollaan viikonloppuleirillä."

Joulupukki: "Sehän on pitkä koulutus. Kuinka pitkään olette olleet jo koulutuksessa?"

Me: "Puoli vuotta."

Joulupukki: "Tehän olette sitten jo ammattilaisia."

Me: "Joo-o.."

Joulupukki (katsoo yhtä isoskou-

lutettavaa): "Mikäs sinun nimi olikaan?"

Veera: "Veera."

Joulupukki: Veera, minulle tuli vähän Jobin postia tonttuosastolta. Minun piti kertoa siitä Bratzin meikkipäästä. Tontut olivat hirveän pahoillaan, ettet saanut sitä viime jouluna. Menikös sinulla joulu ihan pilalle?"

Veera: "Joo, meni."

Joulupukki: "Mitäs jos me laulettiin sinulle lohdutukseksi jotain. Olisiko joku Antti Tuiskun laulu hyvä? Mutta jos otettaisiin jonkin tutumpi ja turvallisempi. Kävisikö Tuiki, tuiki tähtönen?"

Niinpä lauloimme yhdessä tuon tutun laulun. Joulupukki kehui lauluamme ylivoimaisesti parhaimmaksi suoritukseksi sille päivää. Hän kyseli meiltä vielä toiveita ja kuulumisia. Veera sai joulupukilta ihan oman kiltteysmerkin. Joulupukki toivotteli meille oikein hyvää alkavaa kesää ja muistutteli, että kahdeksan kuukauden päästä taas nähdään. Lähdimme iloisin mielin ruokailemaan Rovaniemen keskustaan. Ruoan jälkeen kävimme hohtokeilaamassa, josta koko porukkamme nautti kovasti. Linja-auto oli täynnä tyytyväisiä ihmisiä, kun tulimme illalla Hilturantaan jatkamaan isokoulutusleiriä.

Marko Väyrynen

KAIKEN KANSAN JOULUPUURO

Seurakunnan yhteinen puurojuhla järjestettiin ensi kertaa viime vuonna. Anja Jussila puurokauhan varressa. Puuroon meni 35 kiloa riisiä. Maitoa kului 100 litraa. Luumusoppaa meni 85 litraa, ja joulutorttuja paistoimme 700 kappaletta. Kinkkua kului leipien päällä 18 kiloa. Puuronsoyjiä kävi lähes 700.

Joulun alla 2016 päätimme siirtyä monesta pienestä puurojuhlasta yhteen, kaikille yhteisesti tarjottuun joulupuuroon. Päivään lähdimme varovaisen positiivisella ajatuksella. Uskoimme, että kun jokainen työmuoto kutsuu oman väkensä mukaan, saadaan ihan mukava päivä aikaiseksi, vaikka päivä ei laajemmin saisikaan suosiota.

Puuropäivää varten asetettiin epävirallinen työryhmä pohtimaan mainostusta, päivän muuta ohjelmaa ja tarvittavia resursseja. Varaudumme noin 300 syöjään. Keittiöväen harteille päivää ei ollut tarkoitus kaataa, joten päätimme, että jokainen, joka töidensä puolesta pystyy, osallistuu päivän toteuttamiseen. Väkeä tarvittiin keittiöön, tiskaamiseen, tarjoiluun ja ohjelmatehtäviin. Itse otin päiväksi pestin keittiöön.

Jo alussa oli selvää, että puuron lisäksi piti tarjota myös muuta ravintoa. Lisäsimme päivän ohjelmaan joululauluhetkiä ja lyhyitä hartaustuokioita, joihin olisi helppo liittyä mukaan puuron syönin ohessa.

Oma puuropäiväni meni lähes ko-

konaan keittiössä, pääasiassa tiskatessa ja lautasia laskiessa. Aika nopeasti kävi selväksi, että päivän tavoite kävijämäärästä saavutettiin jo varhain. Teimme lisätilauksia kauppaan. Keitimme lisää puuroa ja paistoimme torttuja. Itse tykkäsin, että ainakin meillä keittiössä oli koko ajan tekemisen meininki. Muistutelimme toisiamme istahtamaan hetkeksi ja juomaan ainakin vettä. "Ootko syönyt vielä mitään?" Onneksi saimme lisää vapaaehtoisia tiskaajia ja apureita päivän mittaan. Olimme arvioineet työväkimäärän sen kolmen sadan mukaan, ja sehän kävi vilkkaimpaan aikaan heti vähiin.

Olipahan päivä! Muuta en illalla osannut ajatella. Puuhaan ryhtyessämme arvanneet, mitä oli edessä. Aina-kaan sitä emme osanneet odottaa, että lähes 700 syöjää kävisi nauttimassa puuroa. Suurien lukujen lisäksi päivään kuului monta hymyä, kiitosta ja paljon erikäisiä ihmisiä. Toiveemme täyttyivät ja ylittyivät moninkertaisesti. Itse odotan jo innokkaasti tämän vuoden pestiä keittiössä puuropäivänä.

Tiina Inkeroinen

**Tervetuloa
Kaiken kansan joulupuuropäivään
seurakuntakodille keskiviikkona
13.12. klo 11-17!**

ITSENÄISYYTEMME TAIVAL SUOMALAISTEN RUNOILIJOIDEN SILMIN

**1917: Kansalaissota jätti ikävät arvet kansaamme.
Runoilija Arvo Turtiainen kiteyttää
toiveemme yhtenäisestä kansasta:**

Nuori on maailmamme. Vastahan havahtuivat
idässä, lännessä kansat tietoon itsestään.
Ihmisten unelmat huomisen sylissä uivat
vartoon suurta syntymähetkeään.

Tahdomme, että ne täyttyä saavat,
tahdomme lapsille jättää onnellisemman maan,
jossa ei eilinen toistu, aukea menneet haavat,
jossa on ihminen kulkeva täydessä mitassaan.

**1920-luku oli jälleenrakennuksen aikaa,
yhteydet Eurooppaan varmistuivat:**

Veli, sisar - - -
Kuuletko:
kirskuen syöpyvät kiveen kallioporat;
tuiskut ryöpyyää tuntureilla peittäen malmikentät:
nostorantat ryskivät, tyrskyt lyövät laivojen kylkiin
lennätinlangat vonkuvat tuuliseen yöhön.
(*Olavi Paavolainen*)

**1930-luvulla Suomessa pyritään kohentamaan
elintasoa ja haaveillaan jopa Suur-Suomesta.
Alkuvuosi 1939 enteilee sotaa.
Yrjö Jylhä vertaa Suomea autioon taloon:**

Autio talo, tuomittu talo,
räystäitä nuolee jo liekkien palo.
Mutta ei liekit tuhota saata
rakasta, ikuista perintömaata.

1940-luvulla eletään sota-aikaa:

Kiväärinpiippu ja silmää kaksi
sua väijyvät rävähtämättä.
Sinä surmanliekin laukaisijaksi
kohotat kättä.
(*Yrjö Jylhä*)

**1945 saamme vihdoin rauhan.
Alkaa jälleenrakentaminen.
Syntyvät suuret ikäluokat:**

Tämä lapsi on kalenterivuosi Rauhan lapsi.
Oli kestetty sodat ja keskitysleirit ja kuolemankauhut.
(*Aira Sinervo*)

**1950-luku on ponnistelua paremman
elämän puolesta.
Pidämme olympialaiset ja maksamme sotavelkamme.
Suomi elää vielä maatalousvaltaisena yhteiskuntana:**

On se sitten mukava
kantaa isolla ämpärillä uutisjauhoja
levittää pöydille lehmien eteen
sanoa:
ottakaa syökää
(*Eeva Heilala*)

**1960-luku on muutoksen aikaa.
Ihmiset muuttavat maassa ja maasta pois,
erityisesti Ruotsiin.
Nuoret alkavat kapinoida vanhoja arvoja vastaan.**

Juna lähti. Minun laulussani
yksinäisyys hioi veitsiään,
tulin asemahalliin keskelle
suurina lasikyuneleinä pulppuavia ikkunoita
ja katsoin silmäni kuiviksi
tyhjiä kiskoja sinun jälkeesi,
(*Arto Melleri*)

1970-luvulla kaupungistuminen ja radikalismi jatkui:

Minun pieni isänmaani
historian alle altis kuin pakkaselle,
pienelle historialle, pienelle kaunalle:
(*Aila Meriluoto*)

**1980-luvulla taloudellinen tilanne paranee.
Suomi elää nousukautta:**

Katsos, kun aika on tullut,
sylistä peltojen
ilossa ylpeässä
nousevat oraat sen.
Katso, kun aika on tullut,
silloin korjataan
ilossa ylpeässä
väkevä vilja maan.
(*Aale Tynni*)

1990-luvun alussa lama koettelee maatamme. Peltaja pannaan pakettiin, maaseutu autioituu, ihmiset joutuvat luopumaan kodeistaan takausten vuoksi:

Illalla katselen, kun lapseni nukkuvat,
kohta he ovat iloinneet pois.
Vaate vaatteelta minun on riisuuduttava.
Tulevat köyhät vuodet.
(Niilo Rauhala)

Toivoa ei kuitenkaan kannata menettää:

Kaikki mitä pikkupoika rakentaa on Suurta.
Pahin lama on välinpitämättömyys.
(Teemu Hirvilampi)

2000-luvulla Suomi jatkaa olemassaoloaan. Pyrimme elämään rauhassa, kansainvälistymme, kaupungistuminen etenee. Veteraaneja on arvostettu jo monia vuosikymmeniä:

Miehet ja naiset!
Te kannatte rinnassanne lehvää
ja vihreän havun tuoksua,
te tunnette synnyinmaan metsien syvät juuret.
Tuuli puhaltaa läpi oksiston
hiljentävän iltaviiman.
Mutta te jatkutte meissä ja lapsissamme,
elämän ja työn ketju ei katkea.
(Niilo Rauhala)

Vuonna 2017 voimme olla iloisia siitä, että seitsemän vuotta kestänyt taantuma alkaa olla voitettu. Tänä vuonna olemme juhlineet monin tavoin satavuotiasta isänmaatamme. Matkalla on ollut monia vaiheita, mutta yhä elämme itsenäisessä Suomessa. Näin joulun kynnyksellä, kun viemme kynttilöitä omaistemme haudoille, muistakaamme myös heitä, jotka mahdollistivat itsenäisen Suomen:

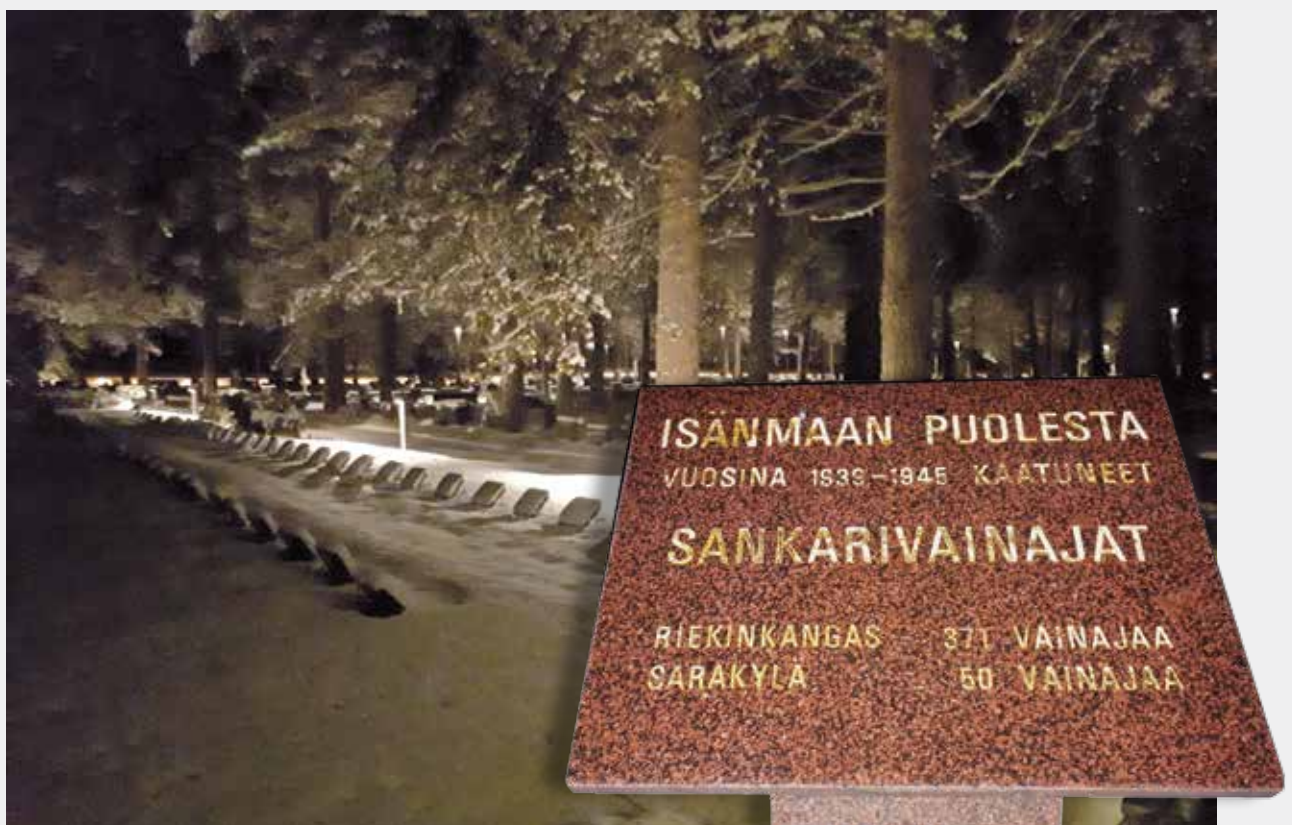
Kaks sankariveljeä mullassa kalmiston.
Yli haudan tähtien soihtu syttyneet on.

Pyhä yö on mailla hartaan hiljainen.
Korut kuuran kiiltää lailla kyynelten.
(Lauri Pohjanpää)

Toivokaamme myös joulurauhaa omiin sydämiimme:

Tule, jouluni, niin kuin ennen.
Tuo tullessas tuike taivainen.
Olen muuttunut vuotten menneen.
Sydän kuitenkin kaipaava ihmisen.
(Hilja Aaltonen)

Pirkko Polvi

Pudasjärven seurakunnan joulunajan jumalanpalvelukset

Jouluaaton hartaudet
Kirkossa klo 13 ja klo 15

Jouluaaton sanajumalanpalvelus
Sarakylän kappelissa klo 13

Jouluyön messu
Kirkossa klo 22

Joulupäivän sanajumalanpalvelukset
Kirkossa klo 8
Hotelli Pikku-Syötteellä klo 10

Tapaninpäivän sanajumalanpalvelus
Seurakuntakodissa klo 10

